

1) Write the get at the wedding...

פירוש איברא עמוד 110

ובשנים האחרונות נתרבו עניני העינון ביוראפ גם כן, והיא שאלה בוערת בכל העולם מה נעשה לאחיותנו להתירן מכבלי הענון כשבעליהן נאכר זכרן ולא נודע מקומם, ואפילו כשיודעים ולא צייתי דינא ומעגנות אותן, וכן כשמזדמין זיקת יבום חלילה, שעתה הוא דבר רגול, והיבמין לרוב, אין מתרצין להחלץ והן תעגנה חלילה עולמית, ומשום זה המציא פה הקולות, אבל מכיון שהוכחנו שאין מקום להם על פי דין הנה יקוב תרין את ההר, והאי קולא היא חומרא היא להאביר נפשות חלילה ולא תהא כזאת בישראל. ובדאי הי צריך קבוצ של כל חכמי הדור לטכס עצה בדבר מה שאפשר לתקן על פי דין, כמו שהיו עושים חכמי הדורות הקודמים שהיו מתקבצים בירידים בקרעמעניץ, בסלוצק ובריסק לתקן תקנות נחוצות לשעה או לדורות, אף שאז היו הדרכים קשים ורחוקים, ועכשיו הרחוקים נעשו קרובים וקלים, שעל ידי מסילות הברזל ואניות באין עתה בזמן קצר מארבע כנפות הארץ, ובמקום שהולכים „שם ביתם עמם“ שיושבים כבבית ולא יחסר כל שם בודאי הי צריך על זה כנופיא כללית מכל חכמי הדור לרון על דבר השאלות הבערות האלה. ואמנם מתקבצים גם בדורנו תריר רבנים מחרדים באגודות הרבנים השונות, ובאגודת ישראל וכו', אבל כל זה בנוגע לחזוק התורה בכלל, אבל תקנות קבועות בעניני הלכה, וביחוד בענינים הנ"ל לא נשמעו מדורנו, כנראה מפני חמד הענין, או פשוט מפני שאין עצה לזה — ועל כל פנים נראה לענ"ד שצריך לישא ולתן בדבר הזה, אולי יש תקנה להציל נפשות לאלפים מענון ומחטא וכו' ולשקוד על תקנת בנות ישראל.

י) ובזה הנני מציע לפני רבותינו תקנה האפשרית לענ"ד אם יסכימו עליה כל חכמי ישראל באספה כללית מיוחדת לשם זה, וגם ידונו עליה בכתב מקודם לזה כדי שיתחוויר הענין, מכל חלקי הסותר שבו ובטרם נכאר פרטי התקנה ואיכותה הנה עלינו לצאת בעקבות הרועים רבותנו שבש"ס ופוסקים, ועל ררך תקנותיהם, נציע אח"ז הצעתנו. התקנות מצינו פרטיות, היינו שכל אחד לפי מצבו דאג להציל אשתו מענון, בעין היוצא למלחמת בי"ד בותב גט בריתות לאשתו, ובשביב מרע היו נוהגים לגרש נשיהם על תנאי מעבשיו ולאחר מיתה, או שעה אחת קודם מיתתו (גיטין ע"ב, ב"ח.) ותקנו שהמפרש והיוצא כשיירא והמסוכן ואמר בתבו אף על פי שלא אמר תנו בותבין ונותנין גט לאשתו (גיטין ס"ה).

ויש תקנות כלליות כמו אין אנוס בגיטין בתובות ג', ועוכרא דגרש (יבמות ק"י) תליוה וקדיש לא הוה קידושין ב"ב מ"ח וביטלו אינו מבוטל לרשב"ג. גיטין ל"ג וע"ש ל"ב: תור"ה ור"ג דבפני ב' אפילו רבי מודה ובכלל התקנות הפרטיות הן קדושין על תנאי שמצינו ב"פ כגמרא.

כ) ומצינו גם כן תקנות כלליות אחר חכמי הגמרא. שתקנו שלא יקדשו שלא בפני חכם ולא בפני עשרה ואם יקדשו יתבטלו הקדושין שהפקירו בית דין הכסף. ואפילו הכי למעשה החמירו בזה. דמ"א בשם מהרי"ק (אה"ע סימן כ"ח סעיף כ"א) ומהר"ם אלשק"ר מחלק בין תקנת קהל אחד לתקנת כל הקהלות שבמדינה. ועיין חת"ס אה"ע סימן ק"ח. וק"ט. ובמהרי"ט חלק א' סימן קל"ח בשם מהרש"ם הביא שתקנו חרם על העדים שיהיו בעת קדושין בלי חכם, ומהרש"ם התיר משום פסו"ע והמהרי"ט אסר ואפילו הכי לא ברירא לו, הן משום טעמו דמהרש"ם וגם שמהרי"י בירב פירש בונת החרם, להפקיע הקדושין, וגם הר"ר דורן נסתפק בזה והראנ"ח נסתפק מטעם כל מילתא כו' עיין שם. ועיין תשובת הרא"ש כלל ל"ה סימן א' שבית דין יכולין לתקן תקנה שלא לקדש בלי דעת או"א, וכל העובר על זה לא יהי קדושין אפילו בביאה. ואמנם כל זה הוא שהקדושין מעיקרא לא היו כהונן, והוא כעין עובדא דנרש, ובתלוייה ויחיב, אבל אם הקדושין בשעתן כהונן היו, אלא שרוצים לבטל מאיזו סבה שתהא אח"כ לא מצינו.

כה) ונברר הצעתנו על סדרה: כאשר מפני מצוקות הזמן ופרצת הדור עניני עגון נעשים למעשים בכל יום, הן משום זיקת יבום שאין היבם רוצה לפטור מהזיקה, והן שהבעל נופו עוזב את אשתו ברצון או באונס ונאבד זכרו, ואפילו כשאתנו הוא אין בנו כח לכופו לכנוס או לפטור וצעקת אוברות ואומללות עד לשמים תגיע — או לזאת יקראו חכמי הדור בכלל וירושלים בפרט לאספה את כל חכמי ישראל לירוש' ת"ו לזמן קבוע לטכס עצה על דבר זה ולתקן תקנות האפשריות. — ועל הפרק תקנה מוצעת באופן זה:

א) שיחד עם הקדושין והחופה יצוה הבעל לכתוב ספר פטורין שיחול לאחר ביאתו האחרונה של הבעל, אם אחר זה ימות בלי זרע קיימא, או ישתגע ויעמוד בשגעונו משך שלש שנים, או יעגן אותה משך שלש שנים.

הן באונס הן ברצון, והבית דין של ירושלים שיוכאו לפניו הטענות יכיר שהדברים כנים, וכן מטענה שאינו ראוי לאישות, ובעל מומין מזהמים כמו מיני צרעת שונים ר"ל, בכל זה יחול הגט אחר הביאה אחרונה, כשיבורר מהב"ד הקבוע לכך שפרט זה הוא בסוג התקנה.

ב' הגט יהי כתוב בכתב מושיטא על ידי המסדר את הקרושין, ובנוסה קצר מאד, כפי שיהא מתוקן מהבית דין, גם לא יהא נקרא בשם גט אלא בשם ספר פטור על פי תקנת בית דין, וימסרנו לה בעדים, ותניחנו במקום הקנוי לה, ומשומר לדעתה

ד) עם זה יתקנו שכל הקרושין הנעשין על ידי רב בישראל, הם על תנאי שבאם יזדמנו עניני עגון הנזכרים לעיל, והגט לא יהא קיים או יהא בטל מצד הדין, אז יתבטלו הקרושין מלמפרע, וכל הביאות שאחר כך תהיינה ביאות זנות, והבית דין מטילין ח"ח על הבעל והאשה שלא יכוזנו ולא יתוצו לקרושין בהביאות, שלא כפי התנאי הנ"ל.

ה) הבית דין ידפיסו שטרי תנאים מתקנת בית דין של כל ישראל שנה פלונית, ובעת הקרושין ימסרו יחד עם הקרושין שטר תנאים, ויפרסמו התנאים ברבים בספרים ובעתונים ובכתי כנסיות ומדרשות למען לא יצטרך לדבר בענין זה בעת הקרושין, וכל הקרושין הנעשים על ידי רב, בכל אופני התקנה ירשמום בספר ויעירו עדים, גם יודיעו מזה לבית דין היותר גדול שבקהלה או במדינה.

ו') זמן התקנה יקבעו על חמישים שנה, ואחד כך כשימצאו בית דין שאין בה צורך יבטלו אותה אפילו בבית דין קטן מהראשון.

וכשיקראו לאספה את כל הרבנים, יציעו שמי שלא יוכל לבוא יודיע דעתו בכתב וכל מי שלא יודיע דעתו, הרי היא בטלה, ועל פי רוב הנאספים יקום דבר, ובזה הנני מציע לכל רבותי וחברי שמי שיסכים להצעתי יודיעני נא במכתב, ואם אפשר יבוא בדברים, בכתבי העת, וידון בענין זה גם המאנים בזה בכקשה להודיעני, יחד עם טעמם ונמוקם, ואם יעלה בדעתן להוסיף או לגרוע ולשנות הכל יבוא נא ברפוס, למען ידונו עליו, וה' יגדול כל פרצות עמו, ויגאלנו גאולה שלמה בבי"א.